

مشکلات اخلاقی و علمی

با حتی نظریه تقصیر اعمال می‌شد. اما در قانون فعلی، ظاهر مواد قانونی مبتنی بر نظریه فرض تقصیر یا انگونه که اشاره شد، «فرض قصور و تقصیر» است. پرسش این است که آیا مراجع قضایی این بار نیز یک پله پایین آمده و با پذیرش نظریه تقصیر، بار اثبات تقصیر را بر عهده بیمار متضرر بدون پشتوانه می‌گذارند و آیا کمیسیون‌های پزشکی قانونی تشخیص دهنده تقصیر، به گونه‌ای عمل خواهند کرد که حقوق بیماران تأمین شود؟ اینها مسائلی است که بررسی آنها نیازمند گذر زمان است و گویا هنوز موعد نقد وضعیت فرا نرسیده است اما آنچه کمبود آن احساس می‌شود، فقر نیازسنجی دقیق جامعه قبل از تصویب قانون بوده است. همانگونه که پیش‌تر بیان شد، ما بیش از نیاز به تحدید ضمان پزشکان، محتاج به تقویت بنیادهای علمی و به خصوص اخلاق پزشکی در جامعه پزشکی هستیم که در قانون جدید مجازات اسلامی توجه جدی به این امر نشده است.

موردی از عمل‌های جراحی وجود دارد که پزشک با بی‌مالتی سبب صدمه به بیمار می‌شود. به علاوه گاه پزشکان دارای شهرت، متعدد می‌شوند که بیمار را تحت عمل جراحی قرار دهند ولی یکی از دستیاران جراحی (دانشجویان مقطع تخصص جراحی) اقدام به عمل می‌نمایند و این بدان دلیل است که پزشک گاه این تصور را دارد که قانون به درستی اعمال نخواهد شد و در صورت ورود خسارت به بیمار، ضمانی متوجه وی نیست یا حتی در صورت ضمان، چندان چیزی قابل توجه وی نیست، مشکلات اخلاقی و علمی از این قبیل، در بخشی از جامعه پزشکی به چشم می‌خورد. ذکر این نکته لازم است که در قانون سابق، مسئولیت پزشک - بر اساس ظاهر مواد قانونی - مبتنی بر نظریه خطر بود اما در عمل نظریه فرض تقصیر

اگر پزشک، چه عمدی و چه غیر عمدی، مرتکب تخلفی شود که منجر به قتل، آسیب دیدگی جسمی و روحی و نقص عضو بیمار شود، ضامن و مکلف به جبران خسارات است

مسئولیت پزشک در قانون جدید

معنا خواهد بود که ناآگاهی پزشک از علم پزشکی و پیشرفت‌های علمی و روش‌های درمانی نوین موجب ضمان مدنی وی می‌شود و می‌توان این مقررہ را نقطه عطف قانون جدید در جهت حمایت از بیماران تلقی نمود. فارغ از دعوای همیشگی موافقان و مخالفان تغییرات قانونی اما شاید بتوان گفت در حالت کلی این بیماران هستند که ناراضی هستند و هر روز بسر میزان این ناراضیاتی افزوده می‌شود در نتیجه باید گفت شاید بیش از نیاز به تحدید ضمان پزشکان، محتاج به تقویت بنیادهای علمی و به خصوص اخلاق پزشکی در جامعه پزشکی هستیم که به اعتقاد برخی در قانون جدید مجازات اسلامی توجه جدی به این امر نشده است.

برخی معتقدند تغییرات در قانون جدید عمدتاً به نفع پزشکان است و با تغییر برخی مبانی، زمینه برای تحدید ضمان پزشکان فراهم شده است. این در حالی است که جامعه ما بیش از این مقررہ مختصر به حمایت از بیماران نیازمند است. برخی دیگر اعتقاد دارند در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ تلاش شده تا از سویی دایره ضمان پزشک محدود و از دیگر سو به حمایت از بیماران پرداخته شود. این قشر معتقدند مقنن در اولین گام با عدول از نظریه «خطر»، نظریه «فرض قصور و تقصیر» را پذیرفته است. در گام بعدی حمایت از پزشکان، اخذ رضایت از بیمار را مسقط ضمان پزشک دانسته است و در سومین گام، آگاهی بیمار رستار یا بیمار از دستور درمانی اشتباه را سبب دفع ضمان پزشک می‌داند. برخی دیگر می‌گویند قانون جدید از سویی دیگر به حمایت از بیماران پرداخته و در جهت ارتقای علمی پزشکان، صریحاً مقرر کرده است که قصور علمی و عملی نیز در کنار تقصیر علمی و عملی، سبب ضمان پزشک می‌شود این بیان

قصور پزشکی

سازمان نظام پزشکی در زمینه برخورد با قصور پزشکی، یک تشکیلات دادرسی دارد که برای بررسی این موضوع، در صورت صحت اثبات شاک، مبنی بر رخ دادن قصوری از سوی یک پزشک یا پرستار، در صدد جبران این مسئله برمی‌آیند. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور، وظیفه بازرسی و نظارت بر مؤسسه‌های پزشکی، مطب‌ها و مراکز درمانی را بر عهده دارند و اگر با جرم و تخلفی برخورد کردند، باید حسب مورد آن را به دادسرای ویژه جرائم پزشکی و دارویی یا شعبه خاصی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در مراکز استان‌ها یا شعب ویژه پزشکی و

دارویی سازمان تعزیرات حکومتی یا دادسراهای انتظامی نظام پزشکی ارسال کنند. البته باید تأکید کرد که مرجع رسیدگی به تقصیرات پزشکی همان‌گونه که اشاره شد، در تهران، دادسرای ویژه جرائم پزشکی و دارویی و در سایر شهرستان‌ها، دادسراهای عمومی و انقلاب است.

پزشکان در این حوزه چگونه مجازات می‌شوند؟

بر اساس ماده ۴۹۵ قانون مجازات اسلامی، مصوب سال ۱۳۹۲، هر گاه پزشک در معالجاتی که انجام می‌دهد، باعث مرگ یا صدمه فردی شود باید ده‌بردارد مگر آنکه عمل وی مطابق مقررات و موازین فنی بوده یا اینکه قبل از عمل، از شخص مریض یا اولیای وی رضایت گرفته باشد و در عمل نیز تقصیری نداشته باشد. اگر شخص بیمار پس از عمل آسیب جزیی به خصوص قانون مجازات اسلامی بر خورد مسئول نیست. همچنین بر اساس ماده ۴۹۶ این قانون، پزشک در معالجاتی که دستور انجام آن را به مریض یا پرستار و مانند آن صادر

جرائم پزشکی کدام‌ها هستند؟

اگر تخلف پزشکان و کادر پزشکی به گونه‌ای باشد که منجر به قتل، آسیب دیدگی جسمی و روحی، نقص عضو... بیمار به صورت عمدی یا غیر عمدی شود یا مرتکب آن برابر مجازات‌های مندرج در قوانین جزیی به خصوص قانون مجازات اسلامی بر خورد خواهد شد.

سؤال پیش می‌آید که این جرم جنبه عمومی هم دارد؟ بله، اصل بر آن است که این جرم جنبه عمومی دارد مگر در موارد خاص که قانونگذار آنها را استثنا کرده باشد، بنابراین تقصیر پزشکی هم جنبه خصوصی دارد که با جبران خسارت و پرداخت دیه از جانب فرد خاطی همراه است و هم جنبه عمومی دارد که با حبس و جزای نقدی یا محرومیت از حقوق اجتماعی، مرتکب مجازات می‌شود.

چگونه می‌توان قصور پزشکی را ثابت کرد؟

علاوه بر قانون مجازات اسلامی که به ماهیت تقصیر پزشکی و جرائم مرتب‌ب با آن می‌پردازد و مجازات‌هاکم - محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته از سه ماه تا یک سال در تمام کشور - محرومیت دائم از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته در تمام کشور، تخلف انتظامی شامل موارد دیگری نیز می‌شود از جمله: عدم رعایت نرخ مصوب تعرفه‌های پزشکی، ارائه داروهای مشابه به جای داروی اصلی، برخورد نامناسب کادر پزشکی با بیماران، عدم پذیرش بیماران اورژانسی توسط مراکز درمانی و ندانستن امکانات ضروری پزشکی.

کوتاهی در امر پزشکی

نوعی غفلت وجود دارد که از روی سهواً اتفاق می‌افتد ولی در صورت هر دو مجازات دارند. تقصیر پزشکی مصادیقی دارد که بی‌احتیاطی، بی‌مالتی، نبود مهارت و رعایت نکردن نظامات دولتی، مصادیق آن را تشکیل می‌دهد. قانونگذار در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ مصادیق تقصیر پزشکی یا همان خطای جزیی (یا شامل «بی‌احتیاطی» و «بی‌مالتی» «بی‌مالتی در معالجه و درمان بیماران» یا «مراقبت‌های بعد از عمل جراحی» می‌داند که گفته می‌شود بیشترین شکایات بیماران با اطرافیان آنها از پزشکان نیز در همین دایره تعریف می‌شود.

تقصیر یا خطای پزشکی

حسب مورد به مجازات زیر محکوم می‌شوند: - تذکر یا توبیخ شفاهی در حضور هیئت‌مدیره نظام پزشکی محل - اخطار یا توبیخ کتبی با درج در پرونده نظام پزشکی محل - توبیخ کتبی با درج در پرونده نظام پزشکی و نشریه نظام پزشکی محل - الصاق رأی در تابلوی اعلانات نظام پزشکی محل - محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته از سه ماه تا یک سال در محل ارتکاب تخلف - محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته از سه ماه تا یک سال در تمام کشور - محرومیت از اشتغال به حرفه‌های پزشکی و وابسته در تمام کشور، تخلف انتظامی شامل موارد دیگری نیز می‌شود از جمله: عدم رعایت نرخ مصوب تعرفه‌های پزشکی، ارائه داروهای مشابه به جای داروی اصلی، برخورد نامناسب کادر پزشکی با بیماران، عدم پذیرش بیماران اورژانسی توسط مراکز درمانی و ندانستن امکانات ضروری پزشکی.

برابر قانون، تخلف‌های پزشکی شامل سهل انگاری در انجام وظیفه، رعایت نکردن موازین علمی، شرعی و قانونی، افشا کردن اسرار و نوع بیماری، انجام اعمال خلاف شئون پزشکی، جذب بیمار از طریق تبلیغات گمراه کننده و فریفتن بیمار است ولی جرائم پزشکی مواردی هستند که در قانون مجازات اسلامی قانونگذار برای آن مجازات در نظر گرفته ولی شخصی که مرتکب آن می‌شود پزشک یا جزو تیم پزشکی است. تخلف پزشکی فقط شامل عنوانی که ذکر کردیم می‌شوند اما قصور پزشکی به عنوان یک جرم تلقی می‌شود و نحوه رسیدگی به آن نیز متفاوت است که در بخش بعدی به آن پرداخته خواهد شد.

تخلفات انتظامی پزشک در کجا رسیدگی می‌شود؟

مرجع تشخیص تخلفات پزشکی سازمان نظام پزشکی است و به دلیل تخصصی بودن موضوع از نظرات کارشناسی متخصصان مربوطه استفاده خواهد شد. اگر تخلف پزشکان جرم نباشد فقط به عنوان تخلف انتظامی با آن برخورد خواهد شد. رعایت نکردن موازین شرعی و قانونی و مقررات صنفی و حرفه‌ای و شغلی و سهل انگاری در انجام وظایف قانونی و به وسیله شاغلان حرفه پزشکی، تخلف محسوب می‌شود و متخلفان با توجه به شدت و ضعف عمل ارتکابی و تعدد و تکرار آن،

اقدامات پزشکی پیدا کنند، چه ناشی از جراحی‌های مختلف و چه اقدامات غیر جراحی می‌توانند به یکی از این مراجع مراجعه کنند: ۱- دادسرای ویژه امور پزشکی که از این طریق می‌توانند دیه و خسارات وارد شده را مطالبه کرده و اگر پزشک مرتکب قصور شده باشد مجازات او را هم از دادگاه بخواهند. ۲- شورای حل اختلاف که در واقع به پرونده‌هایی که دیه درخواستی در آنها کمتر از ۵ میلیون تومان باشد رسیدگی می‌کند. ۳- دادسرای انتظامی سازمان نظام پزشکی که نتیجه آن برخورد انتظامی با پزشک خواهد بود که طیف وسیعی از اقدامات از توبیخ کتبی تا لغو پروانه طبابت به شکل دائمی را در بر می‌گیرد. همچنین اختلافات جامعه پزشکی با سایر اشخاص در صورتی که مبلغ پزشکی کمتر از ۵ میلیون تومان باشد یا در صورتی که هر دو طرف در خصوص ارجاع پرونده به شورا توافق داشته باشند، در صلاحیت شورای حل اختلاف است.

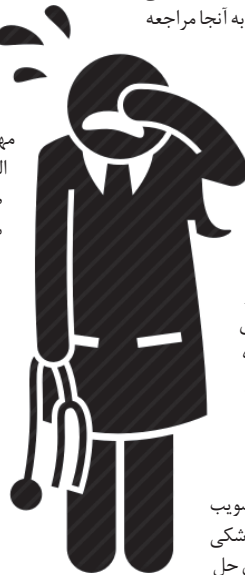
کدام نهاد به موضوع قصور پزشکی رسیدگی می‌کند؟

اختلاف ویژه رسیدگی به امور بهداشتی و پزشکی شروع به فعالیت کردند. در تهران نیز مجتمع شماره ۲۹ شورای حل اختلاف به امور بهداشتی و پزشکی تخصص یافته است. رسیدگی و حل و فصل اختلافات اعضای جامعه پزشکی با یکدیگر و همچنین اختلافات جامعه پزشکی با سایر اشخاص در صورتی که مبلغ خواسته کمتر از ۵ میلیون تومان باشد یا در صورتی که هر دو طرف در خصوص ارجاع پرونده به شورا توافق داشته باشند، در صلاحیت شورای حل اختلاف است.

در عمل عمده پرونده‌های مرتبط با دندانپزشکی یا پرونده‌هایی که پیش‌بینی می‌شود دیه‌ای که متهم به آن محکوم خواهد شد کمتر از ۵ میلیون تومان است به شورای حل اختلاف جهت رسیدگی ارجاع می‌شود.

۴- سازمان تعزیرات حکومتی قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام اسلامی از تخلفات زیادی نام برده است که مهم‌ترین تخلفات موضوع آن عبارتند از: الف- ایجاد مؤسسه پزشکی غیرمجاز توسط افراد بدون صلاحیت ب- ایجاد مؤسسه پزشکی توسط متخصصان بدون پروانه ج- خودداری بیمارستان‌ها از پذیرش و ارائه خدمات اولیه لازم به بیماران اورژانسی ... و

رسیدگی به این تخلفات در حیطه صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است اما باید دقت کرد در صورتی که مؤسسه پزشکی توسط افرادی ایجاد شده باشد که تخصص لازم را دارند اما نسبت به کسب مجوزهای لازم اقدامی نکرده‌اند موضوع در صلاحیت دادسرای انتظامی سازمان نظام پزشکی قرار می‌گیرد.

۳- شورای حل اختلاف از اوایل سال ۸۹ و پس از گذشت یک سال و نیم از تصویب دستورالعمل تشکیل شوراهای حل اختلاف ویژه امور پزشکی (مصوب ۱۳۸۶/۳/۱) در بسیاری از استان‌ها شوراهای حل